

Estratègies de gestió davant del canvi global, a l'Institut d'Estudis Catalans

Avui en dia ja ningú discuteix que l'activitat socioeconòmica dels humans ha comportat uns canvis en l'atmosfera del planeta que han començat a produir canvis en el clima, en la composició química de l'atmosfera i en els usos del sòl. La resposta a aquesta transformació ha de ser a escala global, però ha de partir d'una base local. Partint d'aquesta premissa, tres institucions catalanes (el CREAM -Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals-, la Societat Catalana de Biologia i la Institució Catalana d'Història Natural) van organitzar el dijous 30 de novembre la jornada 'Canvi global: efectes i estratègies de gestió' per reflexionar sobre les pautes de canvi global en les darreres dècades, així com donar a conèixer les estratègies de resposta per part de les entitats administratives i de gestió.

La reducció de les emissions contaminants a l'atmosfera ha aconseguit situar-se en l'agenda planetària gràcies a l'acord de Kyoto, que estableixen uns límits d'emissió per cada país de cara al 2012. El compliment d'aquests acords ha esdevingut un eix de treball per als diversos departaments de la Generalitat relacionats amb la contaminació i el medi ambient, que han tingut en compte els objectius de Kyoto en l'elaboració dels seus plans de treball.

Diagnòstic de la situació

Durant la primera part de la jornada, els ponents van exposar la situació actual i van apuntar cap a on ens encaminem, fent un èmfasi especial en algunes situacions que ja són irreversibles: el mateix canvi climàtic, un model socioeconòmic que no sembla que hagi de canviar i l'augment i envelliment de la població mundial.

Una tendència que implica el canvi climàtic -i que a Catalunya ja s'està començant a percebre- és l'increment de la superfície de matollars i la disminució de la biodiversitat per culpa de l'aridesa. Marc Estiarte i Carles Gràcia, tots dos del CREAM, van detallar aquestes transformacions que ja experimenta el territori català i van

subratllar la importància d'una gestió adequada dels boscos per tal de millorar-ne la supervivència de cara al futur. M. Teresa Sebastià, del Centre Tecnològic i Forestal de Catalunya, va afegir que la muntanya és un ecosistema especialment vulnerable. A més de les transformacions climàtiques, els canvis en els usos del sòl també afecten la massa forestal. Jaume Font va destacar durant la seva intervenció que l'augment de la urbanització del territori està comportant una lapidació del sòl fèrtil.

Un cop feta aquesta fotografia de la situació, els següents ponents de la jornada van fixar-se en les causes del canvi i com, des de l'administració, s'hi pot fer front per tal de reduir-ne els efectes. Les causes rauen, sobretot, en la producció industrial i el transport. És per això que la Generalitat de Catalunya ha assumit les preocupacions per reduir la contaminació en diversos plans de cara al futur. Tot i això, la major part de persones que van intervenir es van mostrar força escèptiques sobre la possibilitat d'aturar el canvi i van dir que les diverses actuacions només podran pal·liar part dels efectes, ja que no és previst de transformar el model econòmic de desenvolupament que ha desembocat en la situació actual.

Pla de l'Energia

A finals de 2005 la Generalitat va aprovar el Pla de l'Energia, que proposa diverses actuacions de cara al 2015 per reduir i fer més eficaç el consum energètic. José M. Baldasano, que treballa en projectes d'enginyeria a la UPC, va explicar l'anàlisi que fa el Pla de la situació actual i la previsió de futur que apunta. A més, el Pla prediu els probables efectes que tindrà sobre el medi si s'aplica tal com està aprovat. De ser així, l'estalvi energètic serà el 2015 d'un 10% respecte a les actuals dades de consum.

Algunes mesures concretes recollides en el Pla català de l'Energia són la conscienciació social, la diversificació de fons energètiques (sobretot l'augment de l'ús d'energies renovables), la innovació tecnològica i diverses actuacions d'eficiència i estalvi energètic.

Però malgrat que hi ha una partida pressupostària destinada a assolir aquests objectius, José M. Baldasano va lamentar que el Pla té molts elements voluntaristes i que la reducció dels consum energètic és realment molt complicada perquè la demanda d'energia exerceix una pressió molt forta, sobretot en sectors com el transport.

Més enllà de les dificultats per reduir el consum energètic, Baldasano va plantejar que cal fer-se una pregunta clau: quin model de desenvolupament volem? En funció de la resposta, cal estudiar com generem l'energia que necessitem, i com ho conciliem amb la voluntat de reduir l'impacte sobre l'atmosfera.

Pla d'Infraestructures del Transport

Un dels principals consumidors d'energia és el transport. Per aquest motiu, el Pla d'Infraestructures del Transport de Catalunya s'ha fet amb l'objectiu de contribuir, també, a la reducció d'emissions a l'atmosfera.

Jordi Julià, d'Infraestructures Ferroviàries de Catalunya, va ser l'encarregat de detallar els objectius amb els que s'ha elaborat el Pla, que planifica a 20 anys vista el transport de mercaderies i passatgers per carreteres i ferrocarrils. Un dels principals eixos del Pla és l'aposta clara pel ferrocarril, però sense oblidar la xarxa viària, que s'ha previst millorar. I és que l'objectiu és que no creixi tant l'ús del vehicle privat i en canvi sí que augmenti l'ús dels transports públics. 37.000 milions d'euros són els que preveuen invertir entre la Generalitat i el Govern estatal des d'ara fins al 2026 per tirar endavant tots els projectes que contempla el Pla.

El Pla d'Infraestructures dibuixa una Catalunya el 2026 caracteritzada per:

- una població d'uns 8 milions d'habitants.
- l'enfortiment de les ciutats mitjanes com Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès, Lleida...
- la creació de dos grans corredors de desenvolupament econòmic: litoral i transversal.

-un major creixement a l'interior que a la costa (que ja està saturada).

Tots aquests canvis haurien de comportar un augment de les emissions de contaminants a l'atmosfera pel major nombre de desplaçaments que hi haurà. Però una millora de la xarxa viària, la construcció de noves vies ferroviàries i les innovacions tecnològiques han de contribuir a reduir l'impacte sobre el canvi global. El Pla fa algunes previsions en aquest sentit:

- reducció del consum de combustible en un 4%
- disminució de les emissions de CO2 en un 6%
- millora del temps de viatge a Barcelona entre un 60 i un 70%
- millora per xarxa viària en la connexió entre capitals de comarca
- disminució de la congestió
- menys accidents
- estalvi global del temps per als usuaris d'un 20%.

Tot i aquestes previsions, el mateix Jordi Julià va qüestionar aquests efectes positius del Pla perquè dubta que les inversions en transport redueixin les emissions de CO2: 'és molt discutible perquè no hi ha voluntat de canvi del model i únicament depèn del canvi tecnològic'. A més, Julià va fer-se ressò d'algunes crítiques que s'han fet a les previsions del Pla, en el sentit del gran impacte que tindrà sobre el territori per l'ocupació de 3.000 noves hectàrees en eixos de transport o per la major pressió urbanística que patiran els terrenys al voltant de les noves infraestructures.

Control de la contaminació industrial

Josep Olivella, tècnic de la Direcció General de Qualitat Ambiental de la Generalitat, va ser l'encarregat d'explicar quines actuacions hi ha previstes en el camp de la indústria per reduir les emissions de substàncies contaminants a l'atmosfera. Aquestes actuacions estan relacionades amb l'objectiu de complir els compromisos de Kyoto l'any 2012.

Actualment a Catalunya hi ha unes 250 instal·lacions industrials que haurien de reduir les seves emissions per tal de contribuir -juntament amb la resta de fàbriques de l'Estat espanyol- a assolir els acords de Kyoto. La Generalitat està treballant amb els diversos sectors industrials afectats per tal d'aconseguir aquesta reducció.

Olivella va explicar que actualment l'Estat espanyol emet més del 50% del que li pertocaria segons Kyoto. Per tal de complir els compromisos firmats, gairebé la meitat d'aquestes emissions per sobre del límit la podrà comprar al mercat de comerç d'emissions que va establir Kyoto. Però l'altra meitat l'haurà de complir fent un esforç de reducció. Si bé és cert que Catalunya es troba en una situació millor que el promig estatal, la veritat és que continua lluny de la quantitat d'emissions que permetrà Kyoto a partir del 2012.

Legislació sobre el canvi global

Per cloure la jornada, els organitzadors van convidar una jurista, Isabel Pont, del Departament de Dret Públic i Ciències Històricojurídiques de la UAB. Isabel Pont va reconèixer que el canvi climàtic és un tema molt complex pels juristes perquè implica molts àmbits diferents, tant a nivell competencial (àmbit internacional, comunitari, estatal, català i local) com temàtic (medi ambient, transport, indústria, etc.).

El diagnòstic que va mostrar aquesta jurista sobre la legislació en matèria de canvi global és força complex:

-d'una banda hi ha una gran dispersió normativa, que va anomenar. Aquesta constatació, però, Isabel Pont diu que no pot ser una excusa per no intervenir en aquests aspectes.

-hi ha moltes normes que cal reconèixer que són 'simbòliques' perquè el món real s'assembla poc als límits que marquen.

-hi ha problemàtiques a l'hora d'aplicar la normativa perquè es produeix molta legislació relacionada amb el tema.

-encara conviuen normes clàssiques de prohibició amb noves normes (com per exemple el comerç d'emissions).

-hi ha una complexitat competencial a l'hora d'establir qui s'encarrega d'aplicar o legislar sobre una qüestió determinada.

-cal adequar l'organització administrativa a la realitat del canvi climàtic.

Davant d'aquest 'maremàgnum normatiu', com va anomenar-ho Isabel Pont, la jurista va destacar que és indispensable afrontar els reptes que planteja la transformació del clima tenint clara una estratègia -que ens l'hem de creure-, adoptant una organització administrativa adequada, aplicar-la i anar-la revisant.

Finalment, Josep Garriga, subdirector general de Desenvolupament Sostenible de la Generalitat, va prendre l'última paraula fent una crida a tots els departaments del govern català a dialogar i a cooperar per afrontar conjuntament les conseqüències del canvi global. 'No hem de fer política de departament sinó política de país', va concloure Josep Garriga.